

- Symposium Sekcji Koleopterologicznej PTE, III Seminarium Trichopterologicznego, Urszulin, 21-23.V.2004. Wyd. MANTIS, Olsztyn: 21-22.
39. TOŃCZYK G. 2004. Ważki terenów zurbanizowanych – Odonata Parku im. Józefa Piłsudskiego w Łodzi. – Dragonflies of urban areas – Odonata of the Józef Piłsudski Park in Łódź. [w:] P. Buczyński, E. Serafin, A. Ptaszyńska (Red.), Badania ważek, chrząszczy i chruścików na obszarach chronionych. Materiały II Krajowego Sympozjum Odonatologicznego, XXIX Sympozjum Sekcji Koleopterologicznej PTE, III Seminarium Trichopterologicznego, Urszulin, 21-23.V.2004. Wyd. MANTIS, Olsztyn: 37.
40. TOŃCZYK G. 2004. Występowanie i wymagania siedliskowe Gomphidae (Odonata) w Polsce Środkowej. – The occurring and habitat requirements of Gomphidae (Odonata) in Central Poland. [w:] P. Buczyński, E. Serafin, A. Ptaszyńska (Red.), Badania ważek, chrząszczy i chruścików na obszarach chronionych. Materiały II Krajowego Sympozjum Odonatologicznego, XXIX Sympozjum Sekcji Koleopterologicznej PTE, III Seminarium Trichopterologicznego, Urszulin, 21-23.V.2004. Wyd. MANTIS, Olsztyn: 22.
41. TOŃCZYK G., JASKUŁA R., KALISIAK J., SZYMAŃSKI J., PABIS K., CHMARA R. 2004. Wybrane grupy owadów Zaborskiego Parku Krajobrazowego – wstępne wyniki obozu entomologicznego „Jarcewo 2003”. – Selected insect groups of the Zaborski Landscape Park – the preliminary results of entomological camp „Jarcewo 2003”. [w:] P. Buczyński, E. Serafin, A. Ptaszyńska (Red.), Badania ważek, chrząszczy i chruścików na obszarach chronionych. Materiały II Krajowego Sympozjum Odonatologicznego, XXIX Sympozjum Sekcji Koleopterologicznej PTE, III Seminarium Trichopterologicznego, Urszulin, 21-23.V.2004. Wyd. MANTIS, Olsztyn: 37-38.
42. WENDZONKA J. 2004. *Aeshna subarctica elisabethae* Djak. w polskich jeziorach lobeliowych. – *Aeshna subarctica elisabethae* Djak. in Polish lobelian lakes. [w:] P. Buczyński, E. Serafin, A. Ptaszyńska (Red.), Badania ważek, chrząszczy i chruścików na obszarach chronionych. Materiały II Krajowego Sympozjum Odonatologicznego, XXIX Sympozjum Sekcji Koleopterologicznej PTE, III Seminarium Trichopterologicznego, Urszulin, 21-23.V.2004. Wyd. MANTIS, Olsztyn: 21-22.
43. WENDZONKA J. 2004. Ważki (Odonata) kaszubskich jezior lobeliowych. – Dragonflies (Odonata) of lobelian lakes in the Kaszuby region. [w:] P. Buczyński, E. Serafin, A. Ptaszyńska (Red.), Badania ważek, chrząszczy i chruścików na obszarach chronionych. Materiały II Krajowego Sympozjum Odonatologicznego, XXIX Sympozjum Sekcji Koleopterologicznej PTE, III Seminarium Trichopterologicznego, Urszulin, 21-23.V.2004. Wyd. MANTIS, Olsztyn: 23.

Bibliografie

44. MAUERSBERGER R. 2004. Bibliographie der Odonatologen in der DDR: die Jahre 1984-1990 und Beiträge zur Libellenfauna anderer Länder (Odonata). Libellula, 23 (3/4): 137-151.

Artykuły popularnonaukowe

45. BUCZYŃSKI P., SERAFIN E. 2004. Ważki i chruściki. – Dragonflies and caddisflies. Trichopteron, 14: 1-4.

Inne

46. BUCZYŃSKI P. 2004. Auruf zur Mithilfe: Libellen-Atlas Poles – Daten gesucht!. NVL-Nieuwsbrief, 8 (4): 18.

Prace magisterskie i dyplomowe

1. KASJANIUK A. 2004. Ważki (Insecta: Odonata) rezerwatu „Magazyn”. – [Dragonflies (Odonata) of the nature reserve „Magazyn”]. Praca magisterska, Wydział Biologii i Nauk o Ziemi, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Lublin, 52 pp.
Promotor: dr hab. prof. UMCS Jacek Łętowski.
2. RYCHŁA A. 2004. Bedeutung von anthropogenen Gewässern im Muskauer Faltenbogen (NO Sachsen, Deutschland und SW Lubuskie, Polen) für die Biodiversität und den Artenschutz von Libellen (Odonata). Diplomarbeit, Fakultät Forst-, Geo- und Hydrowissenschaften der Technischen Universität Dresden, Dresden, 91 pp.
Promotorzy: dr Paweł Buczyński, dr. C. Brackhage.

Nowy „Askew”, nowe rozczarowania

Paweł BUCZYŃSKI, Grzegorz TOŃCZYK

New „Askew”, new disappointments. – The second edition of the monograph about European dragonflies is assessed as a good source of general knowledge on dragonflies; the keys for identifying adults and last instar larvae are useful as well as information about morphology and ecology of particular species. However, the information about geographical distribution of many species are assessed very critically. The author has not taken into consideration many important papers about Middle and Eastern Europe – neither older papers nor those from 90s of 20th century. That is the reason why the ranges shown in the book are correct for Western Europe only. For the countries toward the east, begin-

ning from Poland, those ranges are odd and incorrect. The authors of this book review show on the example of Poland that only 41 dragonfly species (mainly transitional ones, inhabiting the whole country) from 72 recorded in Poland have correct ranges. From the remaining 31 species according to Askew, 4 do not occur in Poland, and the ranges of the remaining 27 are false (they are moved to several hundred of km, even to 400-500 km). This state makes the compilation by Askew very nocuous because it popularises and solidifies the false picture of distribution of dragonflies in large parts of Europe.

Askew, R.R., 2004. *The dragonflies of Europe (revised edition)*. Harley Books, Colchester, 308 pp. ISBN: 0 946589 75 5. Cena 48 EUR (Goetze & Evers), 30 GBP (Pemberley Books).

W sierpniu ub.r. ukazało się drugie, poprawione wydanie monografii o ważkach Europy. Już pierwsze wydanie (ASKEW 1988) wywarło znaczący wpływ na badania nad ważkami naszego kontynentu, zyskało też sporą renomę. Z tych powodów druga edycja zasługuje na uwagę, jako powszechnie akceptowane źródło informacji o ekologii i rozmieszczeniu geograficznym ważek Europy.

Analizowane opracowanie jest wydane starannie, na kredowym papierze, z licznymi dobrej jakości rycinami. Obejmuje: wstęp, 7 numerowanych rozdziałów, suplement, wykaz piśmiennictwa, serię barwnych tablic z images i indeks. Rozdziały I-V zawierają informacje ogólne o ważkach: ich morfologii, anatomii, biologii, rozmieszczeniu geograficznym. Liczący 144 strony rozdział VI to z kolei opisy cech morfologicznych, biologii, wymagań siedliskowych i rozmieszczenia geograficznego poszczególnych gatunków, do których dochodzimy prowadzeni przez klucz do oznaczania postaci dorosłych. Rozdział VII zawiera klucz do larw ostatniego stadium. Suplement prezentuje zmiany zaszłe w wiedzy o ważkach Europy od momentu ukazania się pierwszego wydania książki.

Książka Askew ma wiele zalet. Dobre są rozdziały prezentujące informacje ogólne. Jako bardzo użyteczne należy ocenić klucze do oznaczania ważek, świetnie ilustrowane, obejmujące całą faunę europejską. Wartościowe są opisy biologii i ekologii poszczególnych gatunków. Oczywiście i tu można mieć pewne zastrzeżenia. Np. nie uwzględniono 6 gatunków sporadycznie zalatujących do Europy, nie odnotowano też niektórych ważnych rewizji systematycznych. Poza tym, można było oczekiwać płynnego włączenia we wszystkie rozdziały uzupełnień w stosunku do I wydania, a nie „stłoczenia” ich w stosunkowo krótkim suplementie (20 stron). Utrudnia to analizę książki, gdyż trzeba śledzić równoległe jej główną część i suplement, mający nawet oddzielny wykaz literatury. Są to jednak zarzuty niewielkiej wagi, nie umniejszające użyteczności recenzowanej pozycji.

Skąd więc nasz niedosyt, a chwilami nawet niesmak? Wszystko rozbija się o analizy rozmieszczenia ważek, w których im dalej na wschód i poza granice „starej Europy”, tym gorzej. Wystarczy wyjść poza Łabę i Odrę, by obraz rozmieszczenia dużej części gatunków zaczął przypominać Polskę z satyrycznego wierszyka Światopełka Karpińskiego, który jest kpinią z korespondencji dziennikarzy francuskich z okresu międzywojennego:

Chociaż tylko z samolotu,
lecz widziałem Polskę całą,
tundrę, tajgę, polskie błoto
i Kozaków armię białą.
Na ulicach wilki wyją,
ludzie wcale się nie myją,
szlachta bije się szabłami,
i poddanych szczuje psami (...)

Przedsmakiem czekających czytelnika atrakcji jest wygląd mapy Europy, na której rysowane są zasięgi. Cieszymy się więc pospołtem, gdyż wciąż trwają stare granice Jugosławii, tudzież istnieją ZSSR i Czechosłowacja! Przedstawiane na tym tle zasięgi, raczej poprawne dla Europy Zachodniej, na wschód od niej „jężą włos na głowie”. Różnice w obszarach występowania (względem faktycznych) idące w setki kilometrów, dziwaczny przebieg ich granic, to rzeczy powszechne. Dla przykładu, z 72 polskich ważek bez większych usterek podano zasięgi 41, i są to niemal wyłącznie gatunki przejściowe, zasiedlające cały nasz kraj. Cztery gatunki „zabrano” Polsce w ogóle, zasięgi 15 gatunków są przedstawione rażąco źle, 12 kolejnych – z mniejszymi, acz też wyraźnymi błędami.

Jaki jest powód tej sytuacji? Po pierwsze, mapy z zasięgami z pierwszego wydania pozostały bez widocznych zmian, ewentualne nowe dane podano lakonicznie w suplementcie. A dane zasięgowe już w wydaniu z roku 1988 oceniano bardzo krytycznie (TOŃCZYK 1993). Skoro dla czytelnika głównym źródłem danych o zasięgach są mapy, dlaczego ich nie zaktualizowano? W końcu po roku 1988 nastąpiła wręcz eksplozja badań nad ważkami Europy Środkowej i Wschodniej. Znacząco zmieniły się też zasięgi wielu gatunków. Askew nie zadał sobie trudu, by zapoznać się z literaturą dotyczącą „dzikiego Wschodu”. Nie zna zarówno dużej części prac cząstkowych, o poszczególnych gatunkach czy obszarach, jak też wielu z opracowań przeglądowych i monograficznych. Także z tych publikowanych w językach zachodnioeuropejskich i w czasopismach międzynarodowych. Co więcej, uwagi autora umknęły też liczne starsze prace, np. przeglądowy artykuł URBAŃSKIEGO (1948) – zawierający zresztą bardzo obszerne, bo liczące aż 8 stron streszczenie angielskie. Jego uwzględnienie wystarczyłoby, by uniknąć kilku kompromitujących błędów, np. w przedstawieniu rozmieszczenia *Coenagrion ornatum* (Sél.).

Diagnoza okazuje się więc tyleż banalna, co irytująca: niedbałość lub arogancja. Jej skutki są jednak poważne. Oto w pozycji wysoko cenionej, odbieranej jako wiarygodne źródło wiedzy, pojawiła się duża ilość danych rażąco błędnych. Osoby nie mające rozeznania w literaturze środkowo- i wschodnioeuropejskiej, raczej tego nie zauważą. Tak więc błędne informacje będą przez wiele lat powielane i cytowane, tak jak dane z pierwszego wydania. Np. mapy z niego były reprodukowane w regionalnych atlasach rozmieszczenia ważek.

Podsumowując, odradzamy zakup ocenianej przez nas książki – chyba że dla angielskojęzycznych kluczy, obejmujących całość fauny europejskiej. Na rynku jest bowiem wiele pozycji lepszych i, co ważniejsze, bardziej wiarygodnych. Doskonałym źródłem informacji na temat biologii i ekologii ważek jest np. monografia CORBETA (1999). Szczegółowe dane o poszczególnych rodzinach ważek europejskich, zawierają monografie z serii „Die Neue Brehm-Bücherei”. Ukazały się już tomy o: Aeshnidae (PETERS 1987), Gomphidae (SUHLING, MÜLLER 1996), Lestidae (JÖDICKE 1997) i Platycnemididae (MARTENS 1997). W roku 2005 mają wyjść dwa kolejne, o Corduliidae (WILDERMUTH w druku) i Calopterygidae (RÜPPELL w druku). Stosunkowo mało błędów zawiera

też przewodnik D'AGUILAR i DOMMANGET (1998).

ASKEW R.R. 1988. The dragonflies of Europe. Harley Books, Colchester, 308 pp.

CORBET P.S. 1999. Dragonflies. Behaviour and ecology of Odonata. Harley Books, Colchester, 829 pp.

D'AGUILAR J., DOMMANGET J.-L. 1998. Guide des libellules d'Europe et d'Afrique du Nord. Delachaux et Nestlé, Lausanne, 463 pp.

JÖDICKE R. 1997. Die Binsenjungfern und Winterlibellen Europas. Lestidae. Westarp Wissenschaften, Magdeburg, 277 pp.

MARTENS A. 1997. Die Federlibellen Europas. Platycnemididae. Westarp Wissenschaften, Magdeburg, 149 pp.

PETERS G. 1987. Die Edellibellen Europas. Aeshnidae. A. Ziemsen Verlag, Wittenberg Lutherstadt, 140

pp.

RÜPPELL G. w druku. Die Prachtlibellen Europas. Calopterygidae. Westarp Wissenschaften, Magdeburg.

SUHLING F., MÜLLER O. 1996. Die Flußjungfern Europas. Gomphidae. Westarp Wissenschaften, Magdeburg, 237 pp.

TOŃCZYK G. 1993. R.R. Askew. The Dragonflies of Europe. Harley Books, Colchester (England), 1988, 12 kolorowych fotografii, 29 barwnych tablic, str. 291. ISBN 0946589100, cena £ 55. Przegl. zool., 37 (1-2): 117-118.

URBAŃSKI J. 1948. Krytyczny przegląd ważek (Odonata) Polski. Annls Univ. M. Curie-Skłodowska, sec. C, 3 (11): 289-317.

WILDERMUTH H. w druku. Die Falklibellen Europas. Corduliidae. Westarp Wissenschaften, Magdeburg.

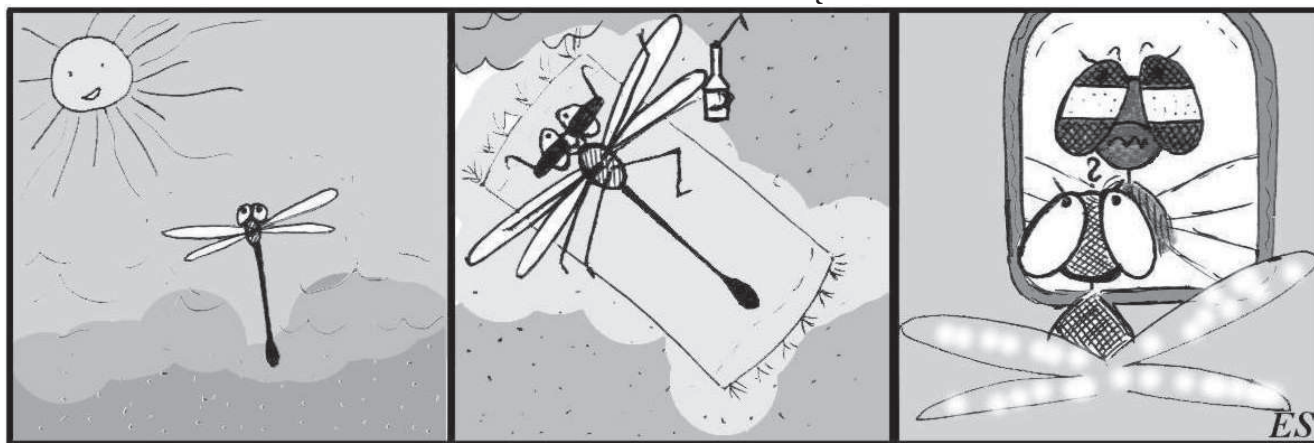

Różności (Varia)

Komiks

(rys. Edyta SERAFIN)

PRZYGODY WAŻKI Z LUBLINA: PAMIĄTKA Z WAKACJI.

(Adventures of the dragonfly from Lublin: the reminder of holidays.)

Część redakcyjna (Editorial)

Adresy autorów

Paweł BUCZYŃSKI, Zakład Zoologii UMCS, ul. Akademicka 19, 20-033 Lublin
pbuczyns@biotop.umcs.lublin.pl

Stanisław CIOS, ul. Stryjeńskich 6/4, 02-791 Warszawa
stanislaw.cios@msz.gov.pl

Andrzej ŁABĘDZKI, Katedra Entomologii Leśnej AR im. A. Cieszkowskiego w Poznaniu, ul. Wojska Polskiego 71c, 60-625 Poznań
andrzej_lab@poczta.onet.pl

Edyta SERAFIN, Katedra Zoologii AR w Lublinie, ul. Akademicka 13, 20-033 Lublin
eserafinek@wp.pl

Grzegorz TOŃCZYK, Katedra Zoologii Bezkręgowców i Hydrobiologii UŁ, S. Banacha 12/16, 90-37 Łódź
tonczyk@biol.uni.lodz.pl

ISSN 1733-8239

Odonatrix

Biuletyn Sekcji Odonatologicznej Polskiego Towarzystwa Entomologicznego
Bulletin of the Odonatological Section of the Polish Entomological Society

Rok 1, numer 1 (styczeń 2005)

Polskie Towarzystwo Entomologiczne – Sekcja Odonatologiczna
Zakład Zoologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie